

Το σπίτι μας

Ο «ναός» που
φιλοτέχνησε
ο αρχιτέκτονας
Ν. Ζάχος παραμένει
τόπος μελέτης,
περισυλλογής
αλλά και
ξεφαντώματος.

στο Παρίσι

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ (spapa@enet.gr)

Για να ταξιδέψει κανείς αυτές τις μέρες στο Παρίσι, δεν είναι απαραίτητο να μετακυνθεί. Αρκεί να πάσει στα χέρια του ένα βιβλίο γεμάτο από αναμνήσεις ανθρώπων που πέρασαν τα καλύτερά τους χρόνια εκεί. Ενα ψηφιδωτό με μαρτυρίες συμπατριωτών μας που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του 20ού αιώνα, επικεντρωμένες σ' ένα κοινό βίωμα: τη διαμονή τους στην Fondation Hellenique, στο ελληνικό σπίτι της Διεθνούς Πανεπιστημιουπόλεως.

Και ποιος δεν υποδέχτηκε εποτή η εστία από το 1932 που άνοιξε τις πύλες της... Σ' αυτή βρήκαν κατάλυμα οι επιβάτες του θρυλικού πλοίου «Ματαρός» - **Καστοριάδης, Αξέλος, Παπαϊωάννον, Προβελέγγιος, Μαρκής, Κουλεντιανός...** - στα μετανορθωμένα σε ατελέ δωμάτια της δημιουργησαν εικαστικού όπως ο **Τετσης, ο Μυταράς, ο Μπότσογλου ή ο Κυριάκος Ρόζκος**, στα σκαλοπάτια των ορόφων της ανεβοκατέβαζε το πάνω του για να εμφυγώνται τα πάρτι του **Γιώργος Κουρουπός**, ενώ στο μταρούποκανισμένο φουαγέ της, στρατηγεί του αντιδικταρικού αγώνα, διασταυρώθηκαν, τοποθέτησαν και κινητοποιήθηκαν επί επατείας σχεδόν οι πάντες.

Το δίλημμα της επιστροφής

Το ταξίδι που επιφυλάσσει ο γιορταστικός τόμος «Το Ελληνικό Ιδρυμα στο Παρίσι», τον οποίο εμπενύστηκε η σημερινή διευθύντρια του ιδρύματος **Μαρία Γράβαρη-Μπάρμπατα** και επικελήθηκε η **Ελευθερία Φίλη** (εκδ. Futura), ξεκινά μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν το δόρατα του γάλλου πολιτικού **Αντρέ Ονορά** για τη δημιουργία ενός διεθνούς πανεπιστημιακού κάμπους στο νότιο τμήμα της πόλης άρχιζε να γίνεται πραγματικότητα.

Με νωπές ακόμα τις πλήρεις της σύρραξης που είχε ερημώσει την Ευρώπη, το αίτημα για τη συντήρηση νέων επιστημόνων μέσα σε μια «παγκοσμιοποιημένη» κοινότητα δεν δυσκολεύτηκε να βρει υποστηρικτές. Οπως πολλά άλλα κράτη, έτοι και η Ελλάδα αποδέχτηκε την πρόσκληση. Πώς θα χρηματοδοτούσε όμως την κατασκευή ενός ελληνικού σπιτιού σε μια περίοδο που έπρεπε πάνω απ' όλα να νοιαστεί για τους μικρασιάτες πρόσφυγες;

Επί μία εξετασία, ο **Νικόλαος Πολλής**, πρώην υπουργός Εξωτερικών του Βενιζέλου και πρόεδρης τότε στο Παρίσι, αναζητούσε τα υπατούμενα κονδύλια κινήσιμων στους κόλπους των Ελλήνων της διασποράς. Ο θεμέλιος λίθος του πενταώροφου επιβλητικού κτιρίου που είχε σχεδιάσει ο αρχιτέκτονας **Νικόλαος Ζάχος**, ενός «ναού» δύοντα νεοκλασικά στοιχεία αναμειγνύονταν με γεωμετρικά μοτίβα αρτ-ντεκό, μπήκε τελικά στις 14 Ιανουαρίου του 1931. Και την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά, η ελληνική εστία υποδέχθηκαν τους πρώτους της ενοίκους, ανάμεσα στους οποίους και ο σπουδαίος αειθαλής φιλόλογος **Εμμανουήλ Κριαράς**.

Οι μαρτυρίες από εκείνη την περίοδο σπανίζουν. Με την έχοντη του Β' Παγκοσμίου, άλλωστε, το δίλημμα του μετέπειτα ακαδημαϊκού -«να μείνουμε στη

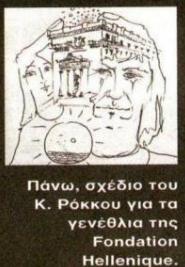
Γαλλία ή να επιστρέψουμε στην Ελλάδα εγκαταλείποντας υποτροφίες και περαιτέρω σπουδές»- το αντιμετώπισαν χιλιάδες νέοι της πανεπιστημιουπόλεως. Το τεράστιο πάρκο της λεωφόρου Ζουργάνταν αδειάζει, το ελληνικό περίπτερο καταλαμβάνεται το καλοκαίρι του '40 απ' τον γερμανικό σφραγίδα, και η ζωή σ' αυτό ξανθίζεται τους ωριμούς της τον Δεκέμβρη του '45 με την έλευση στο Παρίσι της περίφημης φουντιάς των -αριστερών σην πλειονότητά τους- υποτρόφων του γαλλικού κράτους που γεύνονταν επιτέλους την ελευθερία χάρη στις προσπάθειες των **Οκτάβ Μεγλέ** και **Ροζέ Μιλιέ** εδώ.

«Κατούησα στο ελληνικό Ιδρυμα ένα, ενάμιση μήνα πάνω-κάτω» θυμάται ο φιλόσοφος **Κώστας Αξελός**. «Ηναν πρώτος χώρος υποδοχής. Ωπόσο κορούδενάπε πολύ έντονα την πειθαρχία και την τάξη που επικρατούσε, με την απαγόρευση, για παραδειγμα, των νυχτερινών επιπλέγμενων ατόμων του αντίθετου φύλου. Γενικά μας άρεσε πολύ να χλευάζουμε, να κάνουμε φασαρία, να διαπάρασσουμε την τάξη». Ο **Μάνος Ζαχαρίας**, επιβάτης κι εκείνος του «Ματαρό», αναποτελεί τις ατελείωτες πολιτικές συζητήσεις αλλά και τους αγώνες στα γήπεδα για να διατυπώσει το φυσικό μας» ή τα ματάνια στον Σηκουάνα με τ' αναπόφευκτα κυνηγητά των αυτονομικών -«γιγαντούς προλαβανήνε» υ' αρπάζουμε τα πρόγιματά μας και να τρέξουμε στις όχθες του ποταμού». Η σοκολάτα δινόταν με δημητικά κουπόνια αιώνα, αλλά η μινωδιά από τα κρονοσάν ήταν διάχυτη. Και το Παρίσι, με τις σχολές, τα μουσεία, τα θέατρα και τα άπειρα σινεμά του, φάνταζε σαν παραδείσους που σε καλώσοντες να ξεπεράσσεις κάθε ταμπού.

Την εποχή που έφτασε εκεί ο **Κώστας Γαβράς**, στην μετεμφύλακα Ελλάδα, όποιος δεν είχε πιστοποιητικό κοινωνικών φροντισμάτων δεν μπορούσε να σπουδάσει. Στο ελληνικό περίπτερο, ο ίδιος βρήκε στέγη έπειτα από εκβιαστικές πιέσεις των υπόλοιπων ενοίκων στον τόπε διευθυντή. Και μέχρι μολιβίδια σε τυφλούς πουλών για να εξασφαλίσει ένα χαρτζιάκι! Στην Cité Unicerccitairte ο διάσημος κυνηματογραφιστής δεν δημιούργησε. Εκεί όμως μιημήγη στο εβραϊκό πρόβλημα από αγνωτιώτες φοιτητές, ενώ «ένα από τα πρώτα πράγματα που μάθανε κανείς στη Γαλλία ήταν η δρέξη για διάβασμα» δύος τονίζει. Να παίρνεις πρωτονέο πλά σε φύλο σου από την Αλεξανδρεία, να γειματίζεις στο φοιτητικό εστιατόριο μ' έναν Σουηδό, να παίζεις πινγκ-πονγκ γι' έναν Ινδό, να μοιράζεσαι καφέδες με Ιστανούς ή Χανιώτες. Ιδού μερικές από τις «ρρακτικές ασκήσεις» που εφαρμόζονταν σύμφωνα με τον νευροχειρουργό **Στέλιο Νικολαΐδη** στη Σιτέ, αυτήν τη «μεγάλη σχολή της εθνολογίας των πολιτισμών ανά τον κόσμο».

Στα μάτια ορισμένων, ωστόσο, όπως του αρχαιολόγου Μάλτιαδη Χατζόπουλου, η προσγείωση στο ελληνικό σπίτι ήταν απότομη: «Κτίρια ασυντηρητό, καθημώτης αμφιβολή, πτευματικό περιβάλλον ελληνικής επαρχίας. Φοιτητές προφερήκανες πλήκτις επλανότη με πιτζάμες μέχρι τις μεσημβρινές ώρες στο σαλόνι καπνίζοντας και διαβάζοντας μπαγιάτικες ελληνικές εφημερίδες, άξιοι καλλιτέχνες που είχαν βρει καταφύγιο εκεί λιμοκονούσαν, στο υπόγειο ζευγάρια έγγαμων προσπαθούσαν να επιβιώσουν». Η δική του συγκατανόηση με τον **Δημήτρη Πο-**

Η ελληνική εστία στη Διεθνή Πανεπιστημιούπολη της γαλλικής πρωτεύουσας γιορτάζει τα 75 της χρόνια με ένα βιβλίο γεμάτο διάσημες υπογραφές και συναρπαστικές αφηγήσεις

ταμιάνο ήταν αρμονική. Εκείνη όμως του **Θόδωρου Αγγελόπουλου** με τον Δημήτρη Σκαρπαλέζο -«ασύμβατων προσωπικοτήτων»- ήταν εκρηκτική...

Οσοι βρέθηκαν στην Fondation τον χειμώνα του '63, κουβαλάνε ακόμη το βάρος μιας τραγικής ανάμνησης: την απότελεια αυτοκτονίας του **Γεράσιμου Σκλάβου**, ο οποίος δούλεψε τους γρανίτες του έξω, σε συνθήκες πολυκού ψύχους, έχοντας επιτέλεον στερηθεί το φοιτητικό συστήμα με απόφαση του διευθυντή. «Αφού πέταξε όλα τα γλυπτά που είχε στο δωμάτιό του από το παραθύρο», θυμάται ο ομότερχος του **Δανιήλ Γουναρίδης**, «ανέβηκε σ' αυτό και απειλούσε να πέσει παρά τις αγωνιώδεις εκκλήσεις μας. Βάλιμε όσα περισσότερα στρώματα μπορούσαμε από τα κρεβάτια μας, κι όταν τελικά αποφάσισε να πηδήξει, ευτυχώς, για τη στηγμή εκείνη τραματίστηκε ελαφρά. Βέβαια, το κακό δεν άργησε να γίνει ένα χορόνο αργότερα».

Μηνάς Χατζησάββας, ο Βενιαμίν του σπιτιού

Τα κλειδιά του σπιτιού περούν τότε στα χέρια ενός παλιού ενοίκου του, του αλεξανδρινής καταγωγής καθηγητή φυσικοχημείας **Κωνσταντίνου Γεωργούλη**, η παρουσία του οποίου την περίοδο που ακολούθησε υπήρξε καταλυτική. Ήταν τα χρόνια του ψηφού πολέμου με τον πόλεμο του Βιετνάμ, το ρήμαγμα της Καμπότζης, τη φρίκη της Μπαϊφρας, τη συντομή της Ανοιξης της Πράγας και, φυσικά, τον Μάη του '68. Ο **Μηνάς Χατζησάββας**, η «μασκότ» του σπιτιού ως ο μηρότερος των ενοίκων του, δεν καταλάβαινε γρή από τους πολιτικούς καβγάδες. «Η ζωή μου ήταν το θέατρο» λέει, αναπολώντας την εικόνα του συμμαθητή του **Ζεράρ Ντεπαρντιέ** στη σχολή Ρενέ Σμιόν. Ο σημερινός αντιπρόσωπος του ΕΜΠ όμως, Γιάννης Πολύζος, ομολογεί πως χάρη στην κατάληψη της ελληνικής εστίας το '68 -που κράτησε έναν μήνα υπό την διακριτική ανοχή του Γεωργούλη- συνειδητούντο τη σοβαρότητα της δικής μας δικτατορίας των συνταγματαρχών. Κι όταν κατέφθανε εκεί ο **Χρόνης Μπότσογλου** το '70, το σύνθημα που κομιούσε τ' αποχωρητήρια ήταν σαφές: «Όταν χέζεις να θυμάσαι τον Παττακάρο».

«Οι καταληγμές ήταν ένα σύνολο πολιτικά ανομοιογενές, από κεντρώους μέχρι αριστεριστές και αναρχικούς, ανοργάνωτους ή ενταγμένους σε μικροομάδες, σύνολο το οποίο απέκτησε συνοχή από τα ίδια τα γεγονότα γράφει ο πανεπιστημιακός **Βένιος Αγγελόπουλος**, από τους πρωτοστατούντες της επανάστασης που ξεσπούσε σ' ολόκληρη τη Στέτε, με κύριο αίτημα τη συμμετοχή και των φοιτητών στη διαχείριση των εθνικών περιουπέρων. Η πανεπιστημιούπολη είχε μετατραπεί σε καθημερινό πεδίο μαχών, κι ο Γιώργος Κουρουπός θυμάται πολύ βίαιες συγκρήτες με πιστόλια και μαχαζιά. Ανάμεσα δε στα θύματα, και μια ελληνίδα φοιτήτρια, η **Ιωάννα Μπεοπούλου**, που οδηγήθηκε αιμόφυρη στο νοσοκομείο, έχοντας δεχτεί μια αδέσποτη σφαίρα έξω απ' το σπίτι της Καμπότζης...».

Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην ελληνική εστία στις μέρες μας είναι κατά κανόνα πολιτιστικού χαρακτήρα. Σ' όλη τη διάρκεια της χούντας, όμως, το φουνάγε της ήταν από τα σημαντικότερα κέντρα μάζωξης κι ενημέρωσης της ελληνικής παροικίας για όσα συνέβαιναν εδώ. Το τριήμερο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου δεν έπεφτε στην Fondation καφρίσα και μέχρι την μεταπολίτευση την τόνο έδιναν οι πύρινοι λόγοι και οι συναυλίες του Μέη και της Μελίνας, οι επιτροπές βάσεις, οι συνελεύσεις, η τροφοδότηση του γαλλικού τάπου με υλικό. «Αντιστασιακές οργανώσεις, παράνομα έντυπα, πλαστά διαβατήρια, προκηρυξίες και αντιδικτατορικές παρατάξεις και κόμματα, ο φόβος του χαφέ και της αστυνομίας ήταν το καταβλητικό ελληνικό σύμπαν μέσα στο οποίο ζόνσαμε» γράφει ο **Δημήτρης Ψυχογιός**. «Αλλά ήμασταν 20 χρονών κι οι δυσκολίες δεν μας εμπόδιζαν να διασκεδάζουμε πολύ και να ερωτευόμαστε ακόμη περισσότερο...».